

Fra den lokalhistoriske arbejdsmark i Sønderjylland 2012

Historisk Samfund for Sønderjylland

Historisk Samfund for Sønderjylland afholdt lørdag den 20. april 2013 årsmøde på Hærens Sergentskole i Sønderborg. 60 medlemmer deltog i årsmødet. Formanden for Sønderborg kreds, Christian Bo Bojesen, valgtes på generalforsamlingen til dirigent. Han konstaterede, at årsmødet var indvarslet i henhold til foreningens vedtægter og gav ordet til formanden, Hans Schultz Hansen, der aflagde følgende beretning:

H.P. Hanssens 150-årsdag 21. februar 2012

Den første begivenhed i Historisk Samfund i 2012 var markeringen af 150-året for H.P. Hanssens fødsel. Arrangementet foregik selvfølgelig på Folkehjem om eftermiddagen og aftenen den 21. februar og samlede 218 deltagere. Arkiv- og forskningsleder Hans Schultz Hansen holdt indledningsforedraget om H.P. Hanssens historiske betydning. Hovedvægten lå på H.P. Hanssens indsats som organisator af den danske bevægelse fra 1880'erne, hans rolle i rejsningen af det slesvigske spørgsmål og hans fastholden ved en grænse trukket i overensstemmelse med folkenes selvbestemmelsesret 1918-20 og endelig hans betydning for den danske modoffensiv mod grænseflytningskrav og nazisme 1933 og følgende år. Museumsinspektør René Rasmussen uddybede H.P. Hanssens virke for demokratiseringen af den danske bevægelse, mens militærhistorikeren Michael H. Clemmensen fortalte om H.P. Hanssens arbejde for den danske efterretningstjeneste. Sognepræst Jørgen Hansen fortalte om sin oldefar som familiemenneske, og museumsinspektør Inge Adriansen rundede af med et foredrag om H.P. Hanssen og monumenterne. Arrangementet blev afviklet i et fortrinligt samarbejde med Folkehjem, Sprogforeningen og H.P. Hanssens Mindefond. Sidstnævnte ydede endvidere et tilskud til udgivelsen af et særnummer af Sønderjysk Månedsskrift med H.P. Hanssen som tema. I tale og på tryk har vi således bidraget til, at vor første formands historiske betydning for den sønderjyske landsdel ikke går i glemmebogen.

Årsmødet 2012

Vort årsmøde i 2012 fandt sted i historiske rammer på Harmonien i Haderslev den 21. april med ca. 70 deltagere. På generalforsamlingen blev museums-

inspektør Mikkel Leth Jespersen indvalgt i styrelsen, mens fhv. regionsdirektør Jørn Andersen blev nyvalgt som revisor. Lars N. Henningsen holdt foredrag om temaet *Kosakvinteren 1813/14 – da Norge blev erobret i Sønderjylland*. Efter årsmødet viste Karl Erik Olesen rundt i Haderslev Katedralskoles gamle bygning i Gåskærgade.

Adel i Slesvig

Foredragsrækken i 2012 havde slesvigsk adelshistorie som tema. Med udgangspunkt i udvalgte adelsslægter skildredes adelen i dens forskellige tidsrum og typer. Overinspektør Lennart S. Madsen lagde ud i foråret med et foredrag om den gamle slesvigske adel repræsenteret ved slægten Sture. Det skete på Østerholm Voldsted og i Notmark kirke. Universitetslektor emeritus Esben Albrechtsen fulgte op med at berette om den holstenske adelsindvandring og slægten Limbæk på Tørning Voldsted. Museumsinspektør Mikkel Leth Jespersen tog det slesvig-holstenske ridderskab og slægten Rantzau under behandling på Trøjborg og i Visby kirke, mens universitetslektor Carsten Porskrog Rasmussen beskæftigede sig med enevældens nyadel eksemplificeret med slægten Schack. Dette foredrag fandt sted på Gram Slot og i Gram kirke. Efter sommerferien tog Carsten Porskrog Rasmussen tråden op på ny med et foredrag om ridderskabet og slægten Ahlefeldt, denne gang på Landsarkivet, mens fhv. afdelingsleder Lars N. Henningsen fortalte om ridderskabet i det 18. århundrede med udgangspunkt i slægten Reventlow. Det skete på Sønderborg Slot. Hans Schultz Hansen rundede rækken af med at fortælle om den sene enevældes embedsadel på Museum Sønderjylland – Arkæologi i Haderslev, her med slægten von Krogh som eksempel. Deltagerantallet svingede mellem 36 og 65 og var dermed ikke helt på højde med de mest velbesøgte af vore foredragsrækker, men dog udtryk for en pæn interesse. Initiativtagerne overvejer en bog om slesvigsk adel med udgangspunkt i foredragene.

Udflugt til Schaumburg-Lippe

Foredragsrækken om den slesvigske adel inkluderede også de kulturhistoriske aftenvandring for 2012. Flerdagesudflugten gik til Schaumburg-Lippe i dagene 1.-3. juni og var med enkelte ændringer en reprise af turen i 2011. Carsten Porskrog Rasmussen og Lars N. Henningsen var guide for de 45 deltagere, som oplevede vigtige scener for de schaumburgske grevers historie gennem 900 år. Nyt i år var besøget i den adelige frøkenstiftelse Fischbeck og i stifts- og gravkirken i Obernkirchen. Museet sammesteds gav deltagerne et fint indtryk af historien om den berømte Bremer-eller Obernkirchen-sandsten, som gennem århundreder har været benyttet til utallige prestigebyggerier i Danmark og mange andre lande.

Skurke og helte i Sønderjyllands historie

Skurke og helte i Sønderjyllands historie var titlen på efterårets bogudgivelse. Skurke og helte er begreber, som nu om dage er helt forfladiget af massemedierne. Det blev der rettet op på med denne bog, der rummer skildringer af 20 personligheder fra den sønderjyske historie, og af samtiden eller eftertiden har fået prædikater som skurke eller helte. Den ene af bogens redaktører,

Skurke og Helte i Sønderjyllands historie blev *Historisk Samfunds eneste bog i 2012*. 1. oplag blev revet væk inden jul, og et nyt oplag måtte trykkes. Bogen fik meget rosende omtale i pressen. I en anmeldelse i *JydskeVestkysten* konkluderede Poul-Erik Thomsen således: »Samlet set viser den, at forfatterne er danmarksmestre i danmarkshistorie«.

museumsinspektør Inge Adriansen, indledte rækken af fængslende fortællinger med den omtvistede heltinde Thyra Danebod. Ekstern lektor Stefan Pajung bidrog med artiklerne »Knud Lavard – helgen eller helt?« og »Hertug Abel – Abel af navn, Kain af gavn«. Lennart Madsen tog sig kærligt af Gerhard 3. af Rendsborg som greve, hertug og rigsforstander, mens universitetslektor Anders Bøgh behandlede Margrethe 1. og Sønderjylland. Bogens anden redaktør, Mikkel Leth Jespersen, sluttede middelalderdelen af med en artikel om »Nis Henriksen – helt og herredsfoged«. Fra nyere tid blev tre personer beskrevet: Dronning Dorothea ved fhv. museumsinspektør Vivi Jensen, den gottorpske kansler Kielmann ved Mikkel Leth Jespersen og grev Hans Schack som fædrelandets frelser og kosmopolitisk karrieresoldat ved Carsten Porskrog Rasmussen. 1800-tallet er repræsenteret ved to uheldige generaler, prins Frederik af Nør og de Meza, som henholdsvis Hans Schultz Hansen og Inge Adriansen i samarbejde med museumsinspektør Jens Ole Christensen tog sig af. 1900-tallet har åbenbart været rigt befolket med skurke og helte – hele ni er genstand for artikler i bogen. Redaktør og kollaboratør Margrethe von Wildenradt-Krabbe behandlede kritisk af René Rasmussen, mens »pigen fra Kamtrup« Karen Poulsen fik sit virke som flugthjælper under 1. Verdenskrig beskrevet af arkivar Louise Klinge. Forsker Inger Lauridsen skrev om Hansigne Lorenzen som kulturbevarer og nidkær kniplingskræmmer. Museumsinspektør Axel Johnsen viste, hvorledes H.P. Hanssen var den

store skurk i Dannevirke-mændenes øjne. Blandt disse var selvstyrelederen Cornelius Petersen, hvis meget sammensatte skæbne blev analyseret af Hans Schultz Hansen. En anden Dannevirke-mand, Frits Clausen, endte som dansk nazifører. Ham tog Inge Adriansen og René Rasmussen sig af. I en helt entydig skurkerolle fremstår SS-manden og KZ-fangevogteren Gustav Alfred Jepsen, som museumsinspektør Dennis Larsen undersøgte, mens Johanne Hansen som modstandskvinde befandt sig i den helt modsatte lejr og beskrives af Inge Adriansen. René Rasmussen rundede bogen af med et portræt af Søren Telling, som i sandhed også var en dobbelttydig skikkelse.

Skurke og helte i Sønderjyllands historie blev præsenteret på Augustenborg Slot den 26. oktober. Bogen fik meget rosende omtale i pressen. I en anmeldelse i Jydske Vestkysten konkluderede Poul-Erik Thomsen således: »Samlet set viser den, at forfatterne er danmarksmestre i danmarkshistorie«.

En række medier holdt konkurrencer for læsere og lyttere, hvor præmien var et eksemplar af bogen. Også i Rummelpotten fik vi en hel side til en »skurke- og helte-konkurrence«, hvor præmien var bøger. Første oplag på 1.200 stk. var revet væk inden jul. Derfor bestiltes et nyt oplag på 800 stk., som kom i handelen i januar. Heraf er nu ca. 670 tilbage. Udgivelsen var støttet af Dansk Kultursamfund af 1910, Konsul George Jorck og Hustru Emma Jorck's Fond, Lauritz og Augusta Dahls Mindelegat II og Vicepolitimester Per Thaulows og hustru Eva Agnete Thaulow, født Kihlstrøm's Fond.

Skurke og helte blev årets eneste nye bog. Den bidrog som sådan markant til årets store bogsalg, men der var også et stort salg af *Sønderjylland A-Å*, som udkom i efteråret 2011, og *Sønderjyllands historie I-II* fra 2008-09. Også en del ældre skrifter blev solgt takket være prisnedsættelser og salg af billige bøger i pakker om skolehistorie og slægtsforskning.

Sønderjyske Årbøger

Sønderjyske Årbøger 2012 bestod sædvanen tro af meget forskellige artikler, som i tid strakte sig fra begyndelsen af 1800-tallet til slutningen af 1900-tallet. Frederik 6. holdt på den forkerte hest under Napoleonskrigene, og det fik fatale konsekvenser. I slutningen af 1813 blev Holsten og det meste af Slesvig besat af fjendtlige tropper, herunder 2.000 Don-kosakker, og selvom Frederik 6. vandt et slag den 10. december 1813 ved Sehested, endte det med, at han den 15. januar 1814 måtte afstå Norge til Sverige. Herom berettede Lars N. Henningsen i artiklen »Kosakvinteren« 1813-1814 – den halvhjertede krig. Sygdom og dens behandling var helt op til slutningen af 1800-tallet et privat anliggende, som borgerne i vid udstrækning skulle klare selv. Det gav basis for mange alternative behandlere. En af dem var teglværksejer og officer Hans Schlaikier i Egersund, som Johannes Brix fortalte om. For H.P. Hanssen blev tiden i dansk partipolitik efter Genforeningen kort. Han blev folketingskandidat for Venstre i 1923 og valgt ind i 1924, men allerede i 1926 forlod han efter eget ønske tinget ved folketingsvalget. Hans Schultz Hansen skrev om hans motiver bag opstilling og mandatnedlæggelse samt de sager, han beskæftigede sig med i Folketinget. Kitt Abrahamsen undersøgte baggrunden for *Tysk-sindede arbejderes afvisning af nazismen i 1933* med særligt henblik på arbejderbevægelsen i Sønderborg. Efter otte år stod *Byggeriet af Rømodæmningen* færdigt

i 1948. Anne Marie Overgaard gav i årbogen et bud på, hvordan landvindingsinteresser, arbejdsløshed og ønsket om national handling banede vejen for byggeriet. Det danske nazistparti, DNSAP, og det tyske mindretals nazistparti, NSDAP-N, havde forskellige politiske mål, hvilket bragte partierne i et indbyrdes konkurrenceforhold under Besættelsen. Søren Dall beskrev den politiske betydning, som denne *Nationalkamp i nazismens skygge* fik i magtkampen mellem den danske stat og den tyske besættelsesmagt. I nu afdøde skoleinspektør *Folmer Christiansens erindringer fra Højer* fik årbogens læsere et godt indtryk af den betydning, som han havde for Højer helt frem til sin død i 2011. Ud over gerningen som lærer og skoleinspektør gennem et halvt århundrede var han meget aktiv i mange andre sammenhænge. Han var ubetinget dansk, men det danske var for ham lig med åbenhed og respekt for andre, og derfor havde han et nært forhold til sine tysksindede naboer.

Redaktionen af *Sønderjyske Årbøger* bestod i 2012 af Morten Andersen, Mikkel Leth Jespersen, Hans-Ole Mørk, Mogens Rostgaard Nissen og Anne Marie Overgaard.

Sønderjysk Månedsskrift

Vort andet tidsskrift, *Sønderjysk Månedsskrift* markerede som nævnt H.P. Hanssens 150 års fødselsdag med et temahefte, der i syv artikler belyste snart sagt alle sider af H.P. Hanssens liv, levned og betydning – fra familiemennesket Hans Peter, portrætteret af oldebarnet Jørgen Hanssen, til stjerneagenten »Z«, beskrevet af Michael H. Clemmesen. Månedsskriftet udkom otte gange med i alt 332 sider, der med artikler, boganmeldelser og grænselandskronikker bragte læserne viden om gammelt og nyt i landsdelen. Resultaterne af den nyere forskning blev bl.a. formidlet af Mie Ellekilde, der i artiklen »Der er så farligt ude på landet« beskrev arbejdsulykkernes karakter og holdningerne til risici på landet i gamle dage. Den store mængde af bøger med relation til Sønderjyllands historie, der til stadighed udkommer, resulterede i 35 anmeldelser, der forhåbentlig tjente som vejledning for bladets læsere. Månedsskriftet har i 2012 modtaget støtte fra: Alving Fonden, Dansk Kultursamfund af 1910, H.P. Hanssens Mindefond, Kulturfokus, Kulturministeriet og Traugott Møllers Fond.

Arbejdet i kredsene

Arbejdet i Historisk Samfunds fem kredse var i 2012 overalt i en god gænge. De mange aktiviteter fremgår af kredsformændenes beretninger på kredsens generalforsamlinger. Nord for grænsen blev der traditionen tro afholdt fællesmøder med de lokalhistoriske arkiver og foreninger. Alle kredse kombinerede en foredragsaften med generalforsamling – efterhånden mest i nævnte rækkefølge. Karakteristisk for kredsene er, at de kommer ud i det historiske landskab. Haderslev kreds fulgte i arkæologernes fodspor på jagt efter neandertalere i Sønderjylland og Over Jerstal kredsens bopladser og besøgte desuden Haderslev Domkirke, Klosterkirkegården og Hospitalskirken. Aabenraa kreds var på Skovbølgård og i Varnæs kirke, mens Sønderborg kreds fortsatte rækken af industribesøg hos Telebilling. Kredsens kommende søfartshistoriske satsning indledtes med besøg i Nydam Mose og hos Nydam Bådelaug. Tøn-

der kreds tog på en tredagedstur i vikingernes Jylland med besøg i Ribe, Jelling, Århus, Fyrkat, Lindholm Høje og Aggersborg. Sydslesvig kreds satsede på samarbejdet med skolerne og havde foredragsarrangementer om Lorenz Frölich, Fårhuslejren og folkedragter i Sydslesvig. Den 24. oktober holdt kredsbestyrelserne et fælles møde på Landsarkivet i Aabenraa, hvor der til gensidig inspiration blev aflagt beretning om arbejdet og truffet beslutning om at genoptage *Historisk Søndag* i 2013.

Andre aktiviteter

Historisk Samfund fortsatte i 2012 det gode samarbejde med Idrætshøjskolen i Sønderborg. Denne gang gjaldt det et ugekursus om den Første Verdenskrig, som afvikledes fra den 30. januar til den 5. februar med ca. 60 deltagere. Som ved de tidligere kurser om Sønderjyllands historie var de et meget købedygtigt publikum, der aftog bøger for ca. 7.000 kr. Vores forening indgik også i planlægningen og ved foredragsholdere til et seminar i Flensborg i anledning af 600-året for dronning Margrethe den førstes død på Flensborg Fjord i 1412. Det handlede om dronning Margrethe og otte andre herskerinder i Nordtyskland og Danmark og afvikledes den 26.-27. oktober. Det vil resultere i en publikation.

PR-arbejde og sekretariat

2012 har stort set budt på de sædvanlige PR-tiltag: Udgivelse og distribution af en hvervebrochure samt presseomtaler i forbindelse med arrangementer og udgivelse af bøger. PR-udvalget med Finn Bach i spidsen stod ligeledes for besøg hos boghandlere fra grænsen i syd til Kolding i nord, og der blev afsat mange hundrede bøger i kommission, navnlig *Skurke og helte*. Sammen med Museum Sønderjylland – Arkæologi Haderslev havde Historisk Samfund et annoncetillæg til Skalk april 2012. Det gav både nye medlemmer og salg af bøger, så udgiften næsten blev tjent hjem.

I anden halvdel af 2012 lykkedes det endelig at gå i luften med en ny, moderniseret hjemmeside, hvor man kan følge med i foreningens tilbud – møder, foredrag og bogudgivelser. Der er også podcasts (lyd- og videofiler) om bl.a. artikler i Sønderjysk Månedsskrift og Sønderjyske Årbøger. Via hjemmesiden kan der også bestilles bøger. Hjemmesiden er et centralt omdrejningspunkt for aktuel og faktuel kommunikation om foreningens virksomhed – til både medlemmer og andre interesserede. Hjemmesiden er udviklet af Casper Schack, Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig, i nært samarbejde med vort internetudvalg, der har Kristian Bøgebjerg Arentsen, Mogens Asmund, Kim Furdal og René Rasmussen som medlemmer. Dorthe Vilhelmsen fra vort sekretariat har overtaget rollen som webmaster efter Leif Hansen Nielsen.

Samtidig videreføres informationen til vore medlemmer via indstik i Sønderjysk Månedsskrift.

Historisk Samfund har i en årrække haft del i den sønderjyske stand på bogmessen i København, men fra 2012 indgår vi i stedet i en fælles sønderjysk bogcafé, der turnerer mellem landsdelens museer. Ved bogcaféen den 10. november på Sønderborg Slot solgte vi bøger for ca. 9000 kr.

Sidst på året blev der fremstillet en brochure »Skaf et nyt medlem«, der kom ud sammen med Sønderjysk Månedsskrift i februar 2013. »Dusøren« for at skaffe et nyt medlem er 200 kr. øremærket køb af foreningens bøger. I slutningen af marts 2013 er det foreløbige resultat ti nye medlemmer. Det illustrerer, at der skal gøres meget for at trække nye medlemmer. Dette så meget mere som foreningens medlemstal beklageligvis er gået tilbage med 60 og nu er 2.414.

I efteråret 2012 og starten af 2013 er der brugt mange ressourcer på at planlægge og markedsføre »Sønderjysk eftermiddag« på Dalum Landbrugsskole på Fyn, der blev afviklet søndag den 17. marts 2013 og vil blive nærmere omtalt i årsberetningen for 2013. Her som ved PR-arbejdet i det hele taget har Finn Bach ydet en stor indsats.

Vort sekretariat har også i 2012 leveret et stort og solidt arbejde. Bogføringen blev lagt i nye rammer i samarbejde med vores nye kasserer Mogens Asmund og regnskabskonsulent Jette Wiese Madsen. En større oprydning i bogkælderens blev påbegyndt og dannede optakt til en nyindretning af vort sekretariat, så det bl.a. kommer til at fungere bedre som butik for de mange, som vælger at spare porto og i stedet køber vore bøger her.

Oprydningen i kælderen havde Hans-Ole Mørk som hovedkraft. Både i direkte og overført betydning tager han et stort sløb i vores forening, og det var derfor også en glæde for Historisk Samfund, at Hans-Ole Mørk lige efter nytår modtog H.V. Clausens og Johan Ottosens Legat til Danskhedens Fremme i Sønderjylland.

Sekretariatet fik som hidtil god støtte fra Institut for sønderjysk Lokalhistorie under Museum Sønderjylland. Der skal ved denne lejlighed lyde en stor tak for denne assistance og for et godt samarbejde i øvrigt med Museum Sønderjylland, der i 2012 bl.a. også omfattede redigering af månedsskriftet, udgivelsen af bogen om skurke og helte og foredragsrækken om adelen.

Blik ind i fremtiden

2013 vil byde på ikke færre end tre bogudgivelser. Carsten Porskrog Rasmussens afsluttende bind om tiden 1544-1830 af firebindsværket *Det sønderjyske landbrugs historie* befinder sig i trykkefasen og vil udkomme i forsommeren. Det samme gælder Morten Andersens bog *De mange muligheders land* om Sønderjyllands Erhvervsråd og egnsudviklingen 1945-1975. Leif Hansen Nielsens bog *Tyske flygtninge i Nordslesvig 1945-48* vil udkomme til efteråret. Landbrugsværkets afslutning markeres ved en foredragsrække om sønderjysk landbrug og udflugter. Vores bog fra 2012 om skurke og helte i den sønderjyske historie danner grundlag for et ugekursus på Idrætshøjskolen til september. Programmet for 2013 er således fyldt ud. 2014 vil i stor udstrækning være præget af 150-året for 1864 og 100-året for 1914. Foreningen indgår allerede i planlægningen af flere arrangementer i disse anledninger, og så har vores årbog tillige 125-årsjubilæum. Der bliver nok at se til!

Beretningen blev enstemmigt godkendt af forsamlingen. Dernæst fremlagde foreningens kasserer, Mogens Asmund, regnskabet, der fremviste et overskud på 269.460 kr. I regnskabet indgår tilmed beløb på 30.000 kr. til modernisering

af sekretariatet og på 10.000 kr. til indkøb af IT-programmel, som blev besluttet og udgiftsført i 2012, men først kommer til betaling i 2013. Kassererens beretning blev ligeledes enstemmigt godkendt. Kontingentet for 2014 fastsattes uændret til 295 kr. for enhedsmedlemskab både med Sønderjyske Årbøger og Sønderjysk Månedsskrift, mens kontingent for medlemskab med årbogen alene fastsattes til 195 kr. og abonnementsprisen for månedsskriftet til 245 kr. Inge Adriansen, Kim Furdal, Henrik Skov Kristensen og Carsten Porskrog Rasmussen blev genvalgt til styrelsen. Som revisor genvalgtes Olaf Krag, Revisionscentret, og fhv. regionsdirektør Jørn Andersen. Under eventuelt omtalte formanden *Historisk Søndag* i Gråsten den 12. maj. Efter generalforsamling og kaffebord lyttede forsamlingen med stor interesse til Christian Bo Bojesens foredrag *Skibsartilleriskolen i Sønderborg*. Som afslutning fremviste seniorsergent Leif Larsen kasernen.

Hans Schultz Hansen

Aabenraa kreds

Det var Historisk Samfunds Aabenraa kreds, der var hovedarrangør af afstemningsfesten på Folkehjem den 10. februar. Formanden for Historisk Samfund, Hans Schultz Hansen, holdt foredrag om perioden efter Genforeningen for 188 deltagere.

Generalforsamlingen blev afholdt den 11. april på Landsarkivet, hvor Andreas Asmussen fra Felsted holdt foredrag om Grøngrøfts historie. Der var nyvalg til bestyrelsen af Kaj E. Møller, der afløste Andreas Asmussen som kasserer. Genvalg til Ellen Jensen fra Hovslund.

Kredsen havde først i september en aftentur til Skovbølgård og Varnæs Kirke og sluttede i Bovrup hos den lokalhistoriske forening der.

Det årlige møde med de lokalhistoriske foreninger i kredsen fandt sted i Løjt Kirkeby, og undertegnede indledte med at vise rundt i Løjt Kirke. Vi sluttede aftenen i Løjt konfirmandhus. Der var 34 deltagere i arrangementet.

Erling L. Madsen

Haderslev kreds

2012 startede i Haderslev kreds egentlig med et forsinket arrangement med de lokalhistoriske arkiver i Moltrup arkivet. Ud over den almindelige snak om arkivarbejde var det også et godt møde med en meget spændende beretning om resultatet af Bestseller udgravningerne.

Samlingen i år på arkivområdet er gået til det nye gigantarkiv i Haderslev – Historisk Arkiv – som ud over det tidligere Haderslev Byhistoriske Arkiv med Stadsarkiv nu også indeholder kommunale arkivaler for hele Sønderjylland. I fremtiden vil også Vejen Kommunes arkivalier blive samlet der. Et imponerende arkiv med mange kilometer arkivalier.

Derudover har Haderslev kreds benyttet sig af, at Museum Sønderjylland Arkæologi Haderslev har fejret jubilæum med en lang række arrangementer – et hver måned. I tilknytning til disse arrangementer eller koblet på disse har det været muligt at fortælle små historier.

Haderslev kreds havde også et spændende arrangement ved Starup Kirke,

hvor der blev fortalt om resultatet af de nye udgravninger og den deraf følgende ændring af historien omkring kirken.

For at følge op på det, der i øvrigt sker i Historisk Samfund, kom Nis-Edwin List-Petersen på besøg. Med udgangspunkt i en artikel skrevet af ham selv i Sønderjysk Månedsskrift fortalte han om retsopgøret med særlig indgang til hans egen familie.

Karl Erik Olesen

Sønderborg kreds

Den 21. januar. Vi lagde ud med arrangement i Mariekirken i Sønderborg, hvor pastor Peter Grønlykke fortalte om kirken, men ikke mindst om Per Kirkebys glasmosaikker. 100 fremmødte.

Vi havde planlagt et arrangement på JF i forbindelse med industriprojektet, men 2 gange var der problemer med JF, så det måtte aflyses.

Den 17. april generalforsamling på Sønderborghus. Frede Ihle og Margrethe Iversen blev genvalgt. Hans Jørgen Clausen fra Alsingergildet holdt foredrag om Alsingergildets virke og om Martin N. Hansens betydning for det alsiske. 20 deltagere.

Den 10. maj besøg i Nydam mose og på værftet. 150 deltagere.

Den 4. september i Egen kirke, hvor pastor Kitty Hovgaard Jensen viste rundt. 40 deltagere.

Den 6. november møde med de lokalhistoriske foreninger i Svenstrup.

Den 7. november arrangement på Telebilling i Sønderborg som afslutning på vores industriprojekt, som har løbet over 2 år. 18 deltagere.

Christian Bo Bojesen

Tønder kreds

Årets generalforsamling blev holdt den 12 april i kulturhuset på Ribevej med ca. 30 deltagere. Der var ingen ændringer i bestyrelsen.

Efter kaffen havde vi arkæolog og museumsinspektør Morten Søvsø fra Ribe til at fortælle om de nyeste udgravninger ved domkirken i Ribe. Det var optakten til vores 3 dages-tur rundt til steder i Jylland, hvor vikingerne havde gjort sig særlig bemærket.

Vikingeturen startede den 1. juni i Tønder. Første ophold var vikingemuseet i Ribe, og derefter kørte vi til Århus, hvor museet under Nordea og domkirken blev besøgt. Vi overnattede på Hotel Søparken i Åbybro. Den næste dag besøgte vi Fyrkat og Lindholm Høje, hvor vi blev underholdt om vikingernes færd rundt i Europa. Hjemturen gik over Aggersborg, Vestervig kirke og domkirken i Viborg.

Vores møde med de lokalhistoriske foreninger foregik på Rømø den 3. september. 35 deltagere mødtes ved Kajes (Carl Petersens) hus, som Rømø lokalhistoriske Forening har fået som gave, Deltagerne blev delt i to hold, der skiftedes til at se Kommandørgården og udstillingen i Kajes hus. Efter kaffen på Cafe Dax næsten ude ved havet på Lakolk fortalte de forskellige foreninger om det, de havde lavet det sidste år. Der er meget gang i bøger, hæfter, ture og foredrag i de lokalhistoriske foreninger.

Finn Clemmensen

Sydslesvig kreds

Foreningsåret startede med generalforsamlingen den 17. april 2012 i festsalen på Duborg Skolen. Formanden Chr. Skov meddelte ved den lejlighed, at han af helbredsmæssige grunde måtte bede om en afløser på formandsposten.

På det første bestyrelsesmøde den 22. maj 2012 blev posterne fordelt på denne måde: Formand: Kirsten la Cour, Skovlund, næstformand: Kristian Bøgebjerg Arentsen, Flensborg, kasserer: Anders Schaltz Andersen, Hatsted, protokolfører: Jørgen Kühl, Slesvig, og bisidder: Christian Skov, Flensborg.

17. april 2012, arrangerede kredsen foredrag på Duborg Skolen, Flensborg ved seniorforsker, forfatter, ph.d. Lotte Thrane om »Lorenz Frölich og hans tid – især årene i Flensborg«.

13. september 2012, var der foredrag i Bürgerhaus, Harreslev ved overinspektør, museumsleder, ph.d. Henrik Skov Kristensen om »Straffelejren« i samarbejde med arbejdsgruppen »Harrisleer Bahnhof« og SOF.

31. oktober 2012 Flensborg, foredrag og udstilling på Dansk Centralbibliotek, ved Karin Becker/Foreningen for danske folkedragter om »Folke dragter og Sydslesvig«.

Bestyrelsen har i det forløbne år også beskæftiget sig med at gøre foreningen og dens arrangementer bedre kendt i regionen. Kontakten til medlemmerne og andre interesserede skal opprioriteres bl.a. ved brug af mailadresser og hjemmesiden, der nu fremstår i en nyere og mere brugervenlig form.

Vi vil dog stadig benytte SSF's medlemsblad KONTAKT og Flensborg Avis til indbydelser og orientering om arbejdet. Derfor er vi fortsat glade for det gode samarbejde med SSF og avisens journalister, ligesom samarbejdet med Dansk Centralbibliotek, Sydslesvigsk Oplysningsforbund, Folkeuniversitetet, »Arbeitsgruppe Harrisleer Bahnhof«, Den Slesvigske Samling«, IQSH og Skoleforeningen/CfU har betydning for foreningens virke.

Kirsten la Cour